

μούρη

μούρη, η, ουσ. [<μυν. μούρη <γενουατ. muro]. **1.** το πρόσωπο, το μούτρο, η φάτσα, (για ζώα) η μουσούδα: «του 'δωσε μια μπουλιά στη μούρη και τον πήραν τα αίματα || το γουρούνι έχωσε τη μούρη του μέσα στις λάσπες». (Λαϊκό τραγούδι: για πρόσεξέ με, βλάμισσα, κοίτα με και στη **μούρη**, κοίτα να δεις αν φαίνομαι, αν μοιάζω για καπούρι // κυρά, τη **μούρη** του μικρού καθάρισε λιγάκι, παιδάκι μου, κοίτα εδώ που βγαίνει το πουλάκι). **2.** η πρόσοψη οικοδομήματος: «οι ένοικοι αποφάσισαν να βάψουν τη μούρη της πολυκατοικίας τους». **3.** το μπροστινό τμήμα του αυτοκινήτου, καθώς και κάθε τροχοφόρου ή μεταφορικού μέσου: «όπως έτρεχε με τ' αυτοκίνητό του, χτύπησε με τη μούρη πάνω σε μια κολόνα, αλλά ευτυχώς δεν πειράχτηκε η μηχανή || τ' αεροπλάνο έγειρε με τη μούρη του μπροστά και σύρθηκε για πολλά μέτρα πάνω στο διάδρομο προσγειώσεως». (Ακολουθούν 41 φρ.)·

- *βάζει μούρη*, (και για τα δυο φύλα) του αρέσει να κάνει γλειφομούνη, της αρέσει να κάνει τσιμπούκι: «πάντα στα προκαταρκτικά γουστάρει να βάζει μούρη». Συνών. *βάζει μουσούδα*·

- *βάζει παντού τη μούρη του ή βάζει τη μούρη του παντού*, βλ. φρ. *χώνει παντού τη μούρη του*·

- *για δε(ς) μούρη να θέλει και... ή για δε(ς) μούρη που θέλει και...*, βλ. φρ. *για κόψε μούρη να θέλει και(...)*·

- *για κόψε μούρη να θέλει και... ή για κόψε μούρη που θέλει και...*, πώς αποτολμάς να θέλεις, με τι προσόντα αποτολμάς να θέλεις, να απαιτείς κάτι: «για δες μούρη που θέλει να γίνει και διευθυντής!»·

- *είναι πολλή μούρη*, (στη νεοαργκό) είναι πολύ εμφανίσσιμος, πολύ εντυπωσιακός, πολύ όμορφος, είναι μουράτος: «η γυναίκα του τάδε είναι πολλή μούρη || ο γκόμενος της τάδε είναι πολλή μούρη»·

- *έσπασε τη μούρη του*, βλ. φρ. *έφαγε τη μούρη του*·

- *έφαγε η μούρη του χώμα*, νικήθηκε, ηττήθηκε, ιδίως σε κάποια δυναμική αναμέτρηση με κάποιον: «πήγε να τα βάλει με τον τάδε, αλλά έφαγε η μούρη του χώμα»·

- *έφαγε τη μούρη του*, **α.** χτύπησε, τραυματίστηκε, ιδίως σε τροχαίο ατύχημα: «όπως πήγε να πάρει τη στροφή με τη μοτοσικλέτα του, βγήκε απ' το δρόμο κι έφαγε τη μούρη του». **β.** (γενικά) απέτυχε να πραγματοποιήσει το σκοπό του: «ζήτησε μια βδομάδα άδεια από το διευθυντή του κι έφαγε τη μούρη του, γιατί του την αρνήθηκε || τα 'ριξε στην τάδε γκόμενα κι έφαγε τη μούρη του, γιατί του 'δωσε χυλόπιτα»·

- *έχει παντού τη μούρη του ή έχει τη μούρη του παντού*, βλ. φρ. *χώνει παντού τη μούρη του*·

- *έχω μούρη*, **α.** είμαι υπολογίσιμος σε ένα κύκλο ανθρώπων, μετρώ: «ο τάδε έχει μούρη στο εμπορικό κύκλωμα». **β.** έχω εμπιστοσύνη στην εμφάνισή μου, είμαι μουράτος: «γιατί να μην αρέσω στη γκόμενα που θα φέρεις, μήπως δεν έχω μούρη;». **γ.** έχω εμπιστοσύνη στις δυνάμεις μου, στις δυνατότητές μου ή στις ικανότητές μου: «έχεις μούρη να τα βάλεις μαζί του; || έχεις μούρη ν' ασχοληθείς μ' αυτή τη δουλειά;»·

- *η μούρη σου (του, της)*, περιφρονητικά αντί του εσύ (αυτός, αυτή): «τι θέλει πάλι η μούρη σου εδώ; || ήρθε πρωί πρωί η μούρη του και μου ζητούσε δανεικά»·

- *ήρθα μούρη με μούρη (με κάποιον)*, **α.** συναντήθηκα πρόσωπο με πρόσωπο με κάποιον: «όπως έστριψα απ' τη γωνιά, ήρθα μούρη με μούρη με τον τάδε». Από την εικόνα δυο ατόμων που συναντιούνται ξαφνικά και κοιτάζονται κατά πρόσωπο. **β.** ήρθα αντιμέτωπος με κάποιον, έτοιμος να μαλώσω μαζί του: «μου πέταξε ένα υπονοούμενο κι ήρθα μούρη με μούρη μαζί του, κι αν δεν έμπαιναν οι άλλοι στη μέση, θα γινόμασταν μπίλιες». Από την εικόνα των ατόμων που λίγο πριν μαλώσουν, ανταλλάσσουν σκληρά λόγια ή ύβρεις πλησιάζοντας απειλητικά ο ένας στο πρόσωπο του άλλου για να δείξουν πως δε φοβούνται·

- *θα κάνω τη μούρη μου άσφαλο*, (στη νεοαργκό) θα κάνω τα αδύνατα δυνατά, θα κάνω τα πάντα για να πετύχω το σκοπό μου: «απ' τη στιγμή που στο υποσχέθηκα, θα κάνω τη μούρη μου άσφαλο για να σε βοηθήσω»·

- θα σου πέσει η μούρη; βλ. φρ. θα σου πέσει το καπέλο; λ. καπέλο·
- θα σου σπάσω τη μούρη, βλ. συνηθέστ. θα σου σπάσω τα μούτρα, λ. μούτρο·
- θα στο τρίψω στη μούρη, απειλητική προειδοποίηση σε κάποιον πως θα αντιδράσω δυναμικά, στην περίπτωση που μου δώσει κάτι, το οποίο δε με ικανοποιεί ή με δυσαρεστεί: «για να τόλμησε να μου φέρεις σκάρτο εμπόρευμα και θα στο τρίψω στη μούρη!»·
- θα σου τρίψω τη μούρη, θα σε τιμωρήσω αυστηρά, θα σε δείρω άγρια: «αν δε μου φέρεις μέχρι αύριο τα λεφτά, θα σου τρίψω τη μούρη, όπου κι αν τον βρω»·
- κατεβάζω μούρη ή κατεβάζω τη μούρη ή κατεβάζω τη μούρη μου, βλ. συνηθέστ. κατεβάζω μούτρα·
- κόβω μούρη, προσπαθώ να ψυχολογήσω κάποιον για να δω τι μέρος του λόγου είναι, εξετάζοντας προσεκτικά το πρόσωπό του και γενικά το παρουσιαστικό του: «θέλω να κόψεις μούρη του τάδε και να μου πεις τη γνώμη σου»·
- κόψε μούρη και βγάλε συμπέρασμα, δε χρειάζεται καν να προσπαθήσει κανείς να καταλάβει τι σόι άνθρωπος είναι κάποιος ή να τον ψυχολογήσει, γιατί από την πρώτη στιγμή που θα τον δει, μπορεί αμέσως να καταλάβει πως δεν είναι εντάξει άνθρωπος. Η φρ. συνοδεύεται και από μια περιφρονητική χειρονομία κατά την οποία, το χέρι σηκώνεται με τεντωμένα την παλάμη προς το πρόσωπο του ατόμου στο οποίο απευθύνεται η φρ. και ξαναπέφτει χτυπώντας ελαφρά στο μηρό·
- με κουκούλα στη μούρη κούκλα είναι, βλ. λ. [κουκούλα](#)·
- όλα τα γουρούνια έχουν την ίδια μούρη, βλ. λ. [γουρούνι](#)·
- πετάει μούρη, (στη γλώσσα των μηχανόβιων) βλ. λ. [μουριάζει](#)·
- πουλώ μούρη, **α.** κάνω φιγούρα, λεζάντα, επιδεικνύομαι, φέρομαι υπεροπτικά: «απ' τη μέρα που του 'πесе το λαχείο, πουλάει μούρη, γιατί νομίζει πως έγινε κάποιος». **β.** προσπαθώ να πείσω τους άλλους για τις δυνάμεις μου, τις δυνατότητές μου, τις ικανότητές μου, τα πλεονεκτήματά μου, τα προτερήματά μου, την παρουσία μου, που όμως στην πραγματικότητα δεν έχω, προσποιούμαι ότι είμαι σπουδαίος, πως είμαι κάτι: «εμένα μη μου πουλάς μούρη, γιατί ξέρω καλά τι σόι άνθρωπος είσαι || της πουλάει μούρη πως είναι λεφτάς»·
- σκατά στη μούρη σου! βλ. λ. [σκατά](#)·
- σκάω μούρη, παρουσιάζομαι, εμφανίζομαι κάπου ύστερα από καιρό απουσίας: «πήρε τα λεφτά κι εξαφανίστηκε, μόλις όμως σκάσει μούρη, θα του σπάσω στο ξύλο || είχα καιρό να δω τον τάδε, ώσπου χτες βράδυ έσκασε μούρη στο μπαράκι». Συών, σκάω μύτη·
- του 'κανα τη μούρη από κρέας, βλ. λ. [κρέας](#)·
- του 'κανα τη μούρη εμπριμέ (σουμπλιμέ, τρικολόρε, τρίο καρό, ψηφιδωτό), βλ. αντίστοιχα λήμματα·
- του 'κανα τη μούρη κρέας, βλ. λ. κρέας·
- του 'σπασα τη μούρη, βλ. συνηθέστ. του 'σπασα τα μούτρα, λ. μούτρο·
- του στραπατσάρω τη μούρη, του προξενώ σοβαρές κακώσεις στο πρόσωπο, τον δέρνω πολύ άγρια: «του 'δωσε με δύναμη μια γροθιά και του στραπατσάρισε τη μούρη»·
- του τα 'πα φάτσα μούρη, βλ. λ. [φάτσα](#)·
- του το πέταξα στη μούρη, βλ. συνηθέστ. του το πέταξα στα μούτρα, λ. μούτρο·

- του το 'τριψα στη μούρη, του έδειξα με πλήρη ικανοποίηση το αποτέλεσμα μιας προσπάθειας που υποστήριζε πως δεν ήμουν άξιος να πετύχω: «με ειρωνευόταν πως δε θα κατάφερνα να πάρω το πτυχίο μου και, μόλις το πήρα, του το 'τριψα στη μούρη»·
- του 'τριψα τη μούρη στο χώμα, βλ. λ. χώμα·
- του τσαλάκωσα τη μούρη, βλ. φρ. του τσαλάκωσα τα μούτρα, λ. μούτρο·
- του χάλασα τη μούρη, βλ. φρ. του χάλασα τα μούτρα, λ. μούτρο·
- τρίψ' το στη μούρη σου! απάντηση αδιαφορίας που δίνεται σε κάποιον, όταν μας ρωτάει τι θα κάνει με κάτι που δεν τον ικανοποιεί ή που του δημιουργεί προβλήματα: «αφού το παράγγειλες, ή φά' το ή τρίψ' το στη μούρη σου και μη μας σκοτίζεις άλλο!»·
- τρώω στη μούρη, βλ. συνηθέστ. τρώω στη μάπα, λ. μάπα·
- φάτσα μούρη, βλ. λ. [φάτσα](#)·
- χώνει παντού τη μούρη του ή χώνει τη μούρη του παντού, ανακατεύεται, επεμβαίνει απρόσκλητος σε υποθέσεις που δεν τον αφορούν: «έχει τη μανία να χώνει παντού τη μούρη του, μέχρι που θα το φάει το κεφάλι του». Συνών. χώνει παντού τη μύτη του / χώνει παντού την ουρά του.

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας